

**Силабус
освітнього компонента ПО21**

Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків

Назва дисципліни:	Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків
Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський) рівень
Галузь знань:	07 Управління та адміністрування
Спеціальність:	076 Підприємництво та торгівля
Освітньо-професійна програма:	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Сторінка курсу в Moodle:	https://dl2022.khadi-kh.com/course/view.php?id=5719
Рік навчання:	4
Семестр:	8
Обсяг освітнього компонента	4 кредити (120 годин)
Форма підсумкового контролю	екзамен
Консультації:	за графіком
Назва кафедри:	кафедра економіки і підприємництва
Мова викладання:	українська
Керівник курсу:	Прокопенко Микола Вікторович, ст. викладач
Контактний телефон:	(050)6337628
E-mail:	nvprokopenko@gmail.com

Короткий зміст освітнього компонента:

Метою є надання здобувачам поглиблених теоретичних, практичних знань та роз'яснення основних науково-методичних положень з обґрунтування господарської діяльності підприємства, зокрема: основні концептуальні поняття, методологічні основи, методи і підходи, які використовуються в міжнародній практиці обґрунтування господарських рішень, проблеми, пов'язані з розв'язанням різноманітних господарських ситуацій на підприємстві. Поглиблення і розвинення знань щодо технології прийняття господарських рішень та основ сучасної економічної ризикології, а також набуття практичних навичок щодо обґрунтування господарських рішень із різним ступенем невизначеності та ризику.

Предмет: теоретичні та методологічні основи, засвоєння основних принципів обґрунтування різних видів господарських рішень, методичних підходів до аналізу ризику та управління ним; оволодіння навичками самостійного здійснення аналізу, ідентифікації та оцінювання ризику з використанням комп'ютерної техніки та програмно-математичних комплексів.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- уміння проводити ідентифікацію та аналіз ключових проблем на підприємстві;
- уміння обґрунтовано визначати оптимальні форми подання та реалізації господарських рішень;
- уміння оцінювати рівень ризику підприємницької діяльності з використанням економіко-математичних методів;
- уміння проводити прогнозування та аналіз господарських рішень;
- уміння застосовувати економіко-математичні методи та моделі в процесі розробки і прийняття господарських рішень;
- здійснювати обґрунтований вибір оптимального господарського рішення на підставі критеріїв в умовах визначеності, невизначеності та ризиків;

- уміння здійснювати комплексне оцінювання підприємницьких ризиків із застосуванням сучасних програмних засобів.

Передумови для вивчення освітнього компоненту: ПО17 «Бізнес-планування».

Компетентності, яких набуває здобувач:

Загальні компетентності:

ЗК8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

СК7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

СК10. Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва, торгівлі та біржової практики з урахуванням ризиків.

Результати навчання відповідно до освітньої програми:

ПРН12. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

ПРН17. Вміти вирішувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і розв'язувати проблеми у кризових ситуаціях з урахуванням зовнішніх та внутрішніх впливів.

ПРН20. Знати основи бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур з урахуванням ризиків.

Тематичний план

№ теми	Назва тем (ЛК, ЛР, ПР, СЗ, СР)	Кількість годин	
		очна	заочна
1	ЛК. Сутнісна характеристика господарських рішень	2	2
	ПР. Господарські рішення та їх види	2	2
	СР. Якість і ефективність господарських рішень	7	10
2	ЛК. Технологія прийняття рішень господарської діяльності	2	2
	ПР. Процес прийняття господарських рішень	2	2
	СР. Характер та умови прийняття господарських рішень	7	10
3	ЛК. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності	2	
	ПР. Сутність невизначеності та причини її виникнення	2	
	СР. Види невизначеності	7	10
4	ЛК. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності	2	
	ПР. Способи врахування та зниження невизначеності при прийнятті ГР	2	
	СР. Характеристика ризику як економічної категорії	7	10
5	ЛК. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності	2	
	ПР. Фактори впливу на ступінь підприємницького ризику	2	
	СР. Функції ризику підприємницької діяльності	7	10

6	ЛК. Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень	2	
	ПР. Класифікація підприємницьких ризиків	2	
	СР. Характеристика критеріїв обґрунтування ГР в умовах ризику	7	10
7	ЛК. Критерії прийняття господарських рішень за умов ризику	2	
	ПР. Обґрунтування фінансових та інвестиційних рішень за умов ризику	2	
	СР. Проєктний ризик та прийняття господарських рішень	8	10
8	ЛК. Прийняття рішень у конфліктних ситуаціях	2	
	ПР. Етапи формулювання задачі в ігровій постановці	2	
	СР. Прийняття фінансових рішень за умов ризику	8	12
Разом	ЛК	16	4
	ПР	16	4
	СР	58	82
	Підготовка та складання екзамену	30	30
Разом		120	120

Методи навчання:

- словесний метод (лекція, пояснення, розповідь);
- наочний метод (ілюстрація, демонстрація, навчальні відео);
- практичний метод (практичні заняття);
- інтерактивний метод (групові бесіди, дискусії).

Система оцінювання та вимоги:

Поточна успішність

1 Поточна успішність здобувачів за виконання навчальних видів робіт на навчальних заняттях і за виконання завдань самостійної роботи оцінюється за допомогою чотирибальної шкали оцінок з наступним перерахуванням у 100-бальною шкалу. Під час оцінювання поточної успішності враховуються всі види робіт, передбачені навчальною програмою.

1.1 Лекційні заняття оцінюються шляхом визначення якості виконання конкретизованих завдань.

1.2 Практичні заняття оцінюються якістю виконання контрольного або індивідуального завдання, виконання та оформлення практичної роботи.

2 Оцінювання поточної успішності здобувачів вищої освіти здійснюється на кожному практичному чи семінарському занятті за чотирибальною шкалою («5», «4», «3», «2») і заносяться у журнал обліку академічної успішності:

- «відмінно»: здобувач бездоганно засвоїв теоретичний матеріал, демонструє глибокі знання з відповідної теми або навчальної дисципліни, основні положення;
- «добре»: здобувач добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;
- «задовільно»: здобувач в основному опанував теоретичні знання навчальної теми, або дисципліни, орієнтується у першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, невпевнено відповідає на додаткові питання, не має стабільних знань; відповідаючи на питання практичного характеру, виявляє неточність у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою професією;

– «незадовільно»: здобувач не опанував навчальний матеріал теми (дисципліни), не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

3 Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як середньоарифметична сума балів за кожне заняття, за індивідуальну роботу, поточні контрольні роботи за формулою:

$$K^{поточ} = \frac{K1 + K2 + \dots + Kn}{n},$$

де $K^{поточ}$ – підсумкова оцінка успішності за результатами поточного контролю

$K1, K2, \dots, Kn$ – оцінка успішності n -го заходу поточного контролю;

n – кількість заходів поточного контролю.

Оцінки конвертуються у бали згідно шкали перерахунку (табл. 1).

Таблиця 1 – Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу

4-бальна шкала	100-бальна шкала	4-бальна шкала	100-бальна шкала	4-бальна шкала	100-бальна шкала	4-бальна шкала	100-бальна шкала
5	100	4,45	89	3,90	78	3,35	67
4,95	99	4,4	88	3,85	77	3,3	66
4,9	98	4,35	87	3,80	76	3,25	65
4,85	97	4,3	86	3,75	75	3,2	64
4,8	96	4,25	85	3,7	74	3,15	63
4,75	95	4,20	84	3,65	73	3,1	62
4,7	94	4,15	83	3,60	72	3,05	61
4,65	93	4,10	82	3,55	71	3	60
4,6	92	4,05	81	3,5	70	від 1,78 до 2,99	від 35 до 59
						повторне складання	
4,55	91	4,00	80	3,45	69	від 0 до 1,77	від 0 до 34
4,5	90	3,95	79	3,4	68	повторне вивчення	

Підсумкове оцінювання

1 Екзамен проводиться після вивчення всіх тем дисципліни і складається здобувачами вищої освіти в період екзаменаційної сесії.

2 До екзамену допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали всі види робіт, передбачені навчальним планом з дисципліни:

- були присутні на всіх аудиторних заняттях;
- своєчасно відпрацювали всі пропущені заняття;
- набрали мінімальну кількість балів за поточну успішність (не менше 60 балів, що відповідає за національною шкалою «3»).

Якщо поточна успішність з дисципліни нижче ніж 60 балів, здобувач вищої освіти має можливість підвищити свій поточний бал до мінімального до початку екзаменаційної сесії.

3 Оцінювання знань здобувачів при складанні екзамену здійснюється за 100-бальною шкалою.

Оцінювання знань здобувачів шляхом тестування здійснюється за шкалою:

- «Відмінно»: не менше 90 % правильних відповідей;
- «Дуже добре»: від 82 % до 89 % правильних відповідей;
- «Добре»: від 74 % до 81 % правильних відповідей;
- «Задовільно»: від 67 % до 73% правильних відповідей;
- «Задовільно достатньо»: від 60 % до 66 % правильних відповідей;
- «Незадовільно»: менше 60 % правильних відповідей.

4 Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається як середньозважена оцінка, що враховує загальну оцінку за поточну успішність і оцінку за складання екзамену.

5 Розрахунок загальної підсумкової оцінки за вивчення навчальної дисципліни проводиться за формулою:

$$PK^{екз} = 0,6 \cdot K^{поточ} + 0,4 \cdot E,$$

де $PK^{екз}$ – підсумкова оцінка успішності з дисциплін, формою підсумкового контролю для яких є екзамен;

$K^{поточ}$ – підсумкова оцінка успішності за результатами поточного контролю (за 100-бальною шкалою);

E – оцінка за результатами складання екзамену (за 100-бальною шкалою).

0,6 і 0,4 – коефіцієнти співвідношення балів за поточну успішність і складання екзамену.

6 За виконання індивідуальної самостійної роботи та участь у наукових заходах здобувачам нараховуються додаткові бали.

6.1 Додаткові бали додаються до підсумкової оцінки з дисципліни, підсумковою формою контролю для якої є екзамен.

6.2 Кількість додаткових балів, яка нараховується за різні види індивідуальних завдань, залежить від їх об'єму та значимості:

- призові місця з дисципліни на міжнародному/всеукраїнському конкурсі наукових студентських робіт – 20 балів;
- призові місця з дисципліни на всеукраїнських олімпіадах – 20 балів;
- участь у міжнародному/всеукраїнському конкурсі наукових студентських робіт – 15 балів;
- участь у міжнародних/всеукраїнських наукових конференціях студентів та молодих вчених – 12 балів;
- участь у всеукраїнських олімпіадах з дисципліни – 10 балів;
- участь в олімпіадах і наукових конференціях ХНАДУ з дисципліни – 5 балів;
- виконання індивідуальних науково-дослідних (навчально-дослідних) завдань підвищеної складності – 5 балів.

6.3 Кількість додаткових балів не може перевищувати 20 балів.

7 Загальна підсумкова оцінка за вивчення навчальної дисципліни не може перевищувати 100 балів.

Загальна підсумкова оцінка за вивчення навчальної дисципліни визначається згідно зі шкалою, наведеною в табл. 2.

Таблиця 2 – Шкала оцінювання знань здобувачів за результатами підсумкового контролю з навчальної дисципліни

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою екзамен	Оцінка за шкалою ЄКТС	
		Оцінка	Критерії
90-100	Відмінно	A	Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до максимального
80-89		B	Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального
75-79	Добре	C	Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин, деякі практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані недостатньо, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками
67-74		D	Теоретичний зміст курсу освоєний частково, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, можливо, містять помилки
60-66	Задовільно	E	Теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, багато передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.
35-59		FX	Теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання)
0-34	Неприйнятно	F	Теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, усі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до якого-небудь значущого підвищення якості виконання навчальних завдань (з обов'язковим повторним курсом)

Політика курсу:

– курс передбачає роботу в колективі, середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики;

- освоєння дисципліни передбачає обов'язкове відвідування лекцій і практичних занять, а також самостійну роботу;
- самостійна робота передбачає вивчення окремих тем навчальної дисципліни, які винесені відповідно до програми на самостійне опрацювання, або ж були розглянуті стисло;
- усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін;
- якщо здобувач вищої освіти відсутній на заняттях з поважної причини, він презентує виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача;
- під час вивчення курсу здобувачі вищої освіти повинні дотримуватись правил академічної доброчесності, викладених у таких документах: «Правила академічної доброчесності учасників освітнього процесу ХНАДУ», «Академічна доброчесність. Перевірка тексту академічних, наукових та кваліфікаційних робіт на плагіат», «Морально-етичний кодекс учасників освітнього процесу ХНАДУ»;
- у разі виявлення факту плагіату здобувач отримує за завдання 0 балів і повинен повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі;
- списування під час контрольних робіт та екзамену заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Рекомендована література

Базова література

1. Борисова Г.М. Теоретичні аспекти управління ризиком на підприємстві. Актуальні проблеми економіки. 2019. № 7. С.116-121.
2. Василенко В.А. Теорія і практика розробки управлінських рішень: навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2016. 420 с.
3. Вербицька Г.Л. Управління економічним ризиком. Фінанси України. 2015. № 4. С. 34-40.
4. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві: монографія. К.: КНЕУ, 2017. 245 с.
5. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання: навч. посібник. К.: ЦУЛ, 2016. 312 с.
6. Івченко І.Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2017. 344 с.
7. Камінський А.Б. Економічний ризик та методи його вимірювання. К.: Козаки, 2015. 120 с.
8. Клименко С.М., Дуброва О.С. Обґрунтування господарських рішень і оцінка ризиків: навч. посіб. для самостійного вивчення дисципліни. К.: КНЕУ, 2016. 188 с.
9. Лук'янова В.В., Головач Т.В. Економічний ризик: навч. посіб. К.: ВЦ «Академія», 2019. 345 с.
10. Машина Н.І. Економічний ризик та методи його вимірювання: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2013. 188 с.
11. Пасічник В.Г., Аніліна О.В. Економічне обґрунтування господарських рішень. К.: Центр навчальної літератури, 2015. 144 с.
12. Сулим М.В. Економічний ризик та методи його вимірювання: навч. посіб. Львів: Вид-во Львів. комерц. акад., 2013. 196 с.

Додаткові джерела

1. Прокопенко М.В. Концепція застосування методики «швидкого» ціноутворення на підприємстві. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. 2019. № 1(22). С. 128-138.

2. Прокопенко М.В. Застосування економіко-математичних методів прогнозування як шлях удосконалення системи банківського кредитування. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. 2021. № 1(26) С. 101-112.

3. Шершенюк О.М., Прокопенко М.В. Особливості проведення економіко-математичного дослідження потреб споживачів (попиту) та збуту товарів (пропозиція) на прикладі ринку харчової промисловості. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. 2021. № 2(27). С. 157-170.

4. Прокопенко М.В., Сідельнікова В.К. Формування ціново-збутової політики підприємства з використанням елементів «теорії ігор». Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. 2022. № 1(28). С. 119-129.

5. Прокопенко М.В., Костенко Ю.О. Удосконалення механізму оплати праці за допомогою мотиваційно-стимулюючих складових «змагальних» технологій та надтарифних виплат. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. 2022. № 2(29). С. 92-103.

6. Dmytriiev I., Levchenko I., Prokopenko M., Beketov Yu., Malikov V. (2022). Development of a marketing strategy to improve the market activities of agricultural and processing enterprises on the example of company policy. Scientific Horizons, 25(8), pp. 125-133.

7. Прокопенко М.В., Костенко Ю.О. Раціоналізація використання триєдності основних ресурсів (трудових, матеріальних, фінансових) як напрям підвищення конкурентоспроможності підприємства. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. 2023. №1(30). С. 159-170.

Розробник си­ла­бу­су
навчальної дисципліни

Микола ПРОКОПЕНКО

Гарант освітньо-професійної програми

Валентина НЕСТЕРЕНКО

Завідувач кафедри

Оксана ДМИТРІЄВА